

polecane przez
egzaminatorów

**pewniak
na teście**

Adam Mickiewicz

Dziady

cz. II

GREG
WYDAWNICTWO EDUKACYJNE

Autor:
Adam Mickiewicz

Tytuł:
Dziady cz. II

Autor opracowania:
Wojciech Rzehak

Korekta:
**Agnieszka Nawrot
Agnieszka Woźny
Maria Zagnińska**

Projekt okładki:
Aleksandra Zimoch

Ilustracja na okładce:
Massimo Discepoli, Neale Cousland / Shutterstock.com

Ilustracje:
Aleksandra Michalska-Szwagierczak

ISBN 978-83-7517-889-0

Wydanie IV rozszerzone

Copyright by Wydawnictwo GREG®

2026

Wydawnictwo GREG®
31-979 Kraków, ul. Klasztorna 2B
tel. 12 680 15 50
greg.pl

Księgarnia internetowa: greg.pl

Znak firmowy GREG®
zastrzeżony w Urzędzie Patentowym RP.

Wszystkie prawa zastrzeżone.
Żadna część niniejszej publikacji nie może być reprodukowana
lub przedrukowana bez pisemnej zgody Wydawnictwa GREG®.

Skład i łamanie:
BROS, Pracownia Słowa

UPIÓR¹

Serce ustało, pierś już lodowata,
 Ścięły się usta i oczy zawarły;
 Na świecie jeszcze, lecz już nie dla świata!
 Cóż to za człowiek? – Umarły.

Zmarły – cechy

Patrz, duch nadziei życie mu nadaje,
 Gwiazda pamięci² promyków użycza,
 Umarły wraca na młodości kraje
 Szukać lubego oblicza.

Upiór – cel
powrotu do
świata żywych

Pierś znowu tchnęła, lecz pierś lodowata,
 [10] Usta i oczy stanęły otworem,
 Na świecie znowu, ale nie dla świata;
 Czymże ten człowiek? – Upiorem.

Upiór – cechy

Ci, którzy bliżej cmentarza mieszkali,
 Wiedzą, iż upiór ten co rok się budzi,
 Na dzień zaduszny mogiłę odwali
 I dąży pomiędzy ludzi.

Upiór – czas
przebywania
wśród żywych

Aż gdy zadzwonią na niedzielę czwartą³,
 Wraca się nocą opadły na sile,
 Z piersią skrwawioną⁴, jakby dziś rozdartą,
 [20] Usypia znowu w mogile.

Pełno jest wieści o nocnym człowieku,
 Żyją, co byli na jego pogrzebie;
 Słychać, iż zginął w młodocianym wieku,
 Podobno zabił sam siebie.

Upiór –
samobójcza
śmierć

¹ *tytuł* – patrz str. 9 oraz Opracowanie str. 34.

² *gwiazda pamięci* – wg prof. Stanisława Pigonia jest to gwiazda Wenus, pierwsza, która staje się widoczna na horyzoncie po zachodzie słońca. Nazwana przez poetę gwiazdą nadziei, bo z nadejściem ciemności pierwsza blaskiem swym zapowiada ich pokonanie. Oznaczając początek nocy, przywoływała także – według wierzeń ludowych – duchy powracające, upiory, przywracała im pamięć przejść ziemskich. Znany był w wierzeniach ludowych pociąg upiorów do światła księżycowego, czy do gwiazd [wg objaśnień w wydaniu tzw. Narodowym z roku 1948, str. 445].

³ *na niedzielę czwartą* – na czwartą po Zadzuszkach (początek adwentu).

⁴ *z piersią skrwawioną* – jest to najprawdopodobniej aluzja do samobójczej śmierci (w części IV *Dziadów* Gustaw popełni takie symboliczne samobójstwo, przebijając pierś sztyletem).

Oto złocistymi pióry
 Trzepioce się dwoje dzieci.
 Jak listek z listkiem w powiewie,
 Kręcą się pod cerkwi wierzchołkiem;
 Jak gołąbek z gołąbkim na drzewie,
 Tak aniołek igra z aniołkiem.

Józio i Różia –
 wygląd zjaw

Guślarz i Starzec

Jak listek z listkiem w powiewie,
 Kręcą się pod cerkwi wierzchołkiem;
 Jak gołąbek z gołąbkim na drzewie,
 [60] Tak aniołek igra z aniołkiem.

Aniołek

(do jednej z wieśniaczek)

Do mamy lecim, do mamy.
 Cóż to, mamó, nie znasz Józia?
 Ja to Józio, ja ten samy,
 A to siostra moja Różia.
 My teraz w raj u latamy,
 Tam nam lepiej niż u mamy.
 Patrz, jakie główki w promieniu,
 Ubiór z jutrzeńki światełka,
 A na oboim ramieniu
 [70] Jak u motylków skrzydełka.
 W raj u wszystkiego dostatek,
 Co dzień to inna zabawka:
 Gdzie stąpim, wypływa trawka,
 Gdzie dotknem, rozkwita kwiatek.
 Lecz choć wszystkiego dostatek,
 Dręczy nas nuda i trwoga.
 Ach, mamó, dla twoich dziątek
 Zamknięta do nieba droga!

Józio i Różia –
 kara

Chór

Lecz choć wszystkiego dostatek,
 [80] Dręczy ich nuda i trwoga.
 Ach, mamó, dla twoich dziątek
 Zamknięta do nieba droga!

Guślarz

Czego potrzebujesz, duszeczko,
 Żeby się dostać do nieba?
 Czy prosisz o chwałę Boga?
 Czyli o przysmaczek słodki?
 Są tu pączki, ciasta, mleczko

I owoce, i jagodki.
 Czego potrzebujesz, duszeczko;
 [90] Żeby się dostać do nieba?

Aniołek

Nic nam, nic nam nie potrzeba.
 Zbytkiem słodczy na ziemi
 Jesteśmy nieszczęśliwemi.
 Ach, ja w mojem życiu całym
 Nic gorzkiego nie doznałem.
 Pieszczoty, łakotki, swawole,
 A co zrobię, wszystko caca.
 Śpiewać, skakać, wybiec w pole,
 Urwać kwiatków dla Rozalki,
 [100] Oto była moja praca,
 A jej praca stroić lalki.
 Przylatujemy na Dziady
 Nie dla modłów i biesiady,
 Niepotrzebna msza ofiarna;
 Nie o pączki, mleczka, chrusty,
 Prosim gorzycy dwa ziarna;
 A ta usługa tak marna
 Stanie za wszystkie odpusty.

Bo słuchajcie i zważcie u siebie,
 [110] Że według Bożego rozkazu:
 Kto nie doznał gorzycy ni razu,
 Ten nie dozna słodczy w niebie.

Chór

Bo słuchajmy i zważmy u siebie,
 Że według Bożego rozkazu:
 Kto nie doznał gorzycy ni razu,
 Ten nie dozna słodczy w niebie.

Guślarz

Aniołku, duszeczko!
 Czego chciałeś, macie obie.
 To ziarneczko, to ziarneczko,
 [120] Teraz z Bogiem idźcie sobie.
 A kto prośby nie posłucha,
 W imię Ojca, Syna, Ducha.
 Widzicie Pański krzyż?
 Nie chcecie jadła, napoju,
 Zostawcie nas w pokoju!
 A kysz, a kysz!

Józio i Różia –
 powód kary

Józio i Różia –
 prośba

Józio i Różia –
 przestroga

KRÓTKIE STRESZCZENIE

W kaplicy przy cmentarzu gromadzi się lud, by – zgodnie z ich wierzeniami – pomóc duszom czyścącym dostać się do nieba. Atmosfera jest mroczna, tajemnicza, wręcz upiorna. Zasłonięto wszystkie okna, wieśniacy zebrali się wkoło Guślarza, który zaczyna obrzęd dziadów. Zarówno miejsce akcji – cmentarna kaplica, jak i wzywanie duchów przez Guślarza wywołuje atmosferę niesamowitości i grozy. Obrzęd prowadzi Guślarz, który swoimi zaklęciami wywołuje kolejne duchy, a te ukazują się zgromadzonym, opowiadają im swoje losy i przekazują moralne prawdy.

Najpierw pojawiają się duchy małych dzieci – Józia i Rózi – które nie zaznały za życia cierpienia i dlatego nie mogą doznać *słodyczy w niebie*.

Widmo Złego Pana błąka się po ziemi, by cierpieć męki wiecznego głodu i pragnienia jako karę za okrucieństwa, o jakich przypominają Kruk (za życia biedak, który posilił się jabłkami z pańskiego sadu i został skazany przez dziedzica na chłostę, po której zmarł w męczarniach) oraz Sowa (uboga wdowa, której w wigilijną noc bezlitosny pan odmówił pomocy i ta wraz ze swym dzieckiem zamarzła na drodze). Pokuta ducha Złego Pana będzie trwała wiecznie.

Następnie przybywa duch zmarłej dziesiętnoletniej Zosi, która gardziła wszystkimi zalotnikami i cierpi teraz samotność i nudę; unosi się między niebem i ziemią i nie należy do żadnego ze światów.

Kiedy po północy Guślarz postanawia zakończyć obrzędy dziadów, pojawia się Widmo młodzieńca odzianego w białą, żalobną koszulę, z krwawiącym sercem, i milcząc, natarczywie wpatruje się w Pasterkę. Widmo nie było wezwane na obrzęd i nie daje się odprawić. Po wyprowadzeniu pasterki z kaplicy Widmo podąża za nią.

MOTYWY

wina i kara	<ul style="list-style-type: none"> • ludowa moralność – nie ma winy bez kary
dobro i zło	<ul style="list-style-type: none"> • dobro zawsze zostaje nagrodzone, a zło ukarane • największe zło to krzywdzenie drugiego człowieka (Zły Pan), karą za takie zło są męki piekielne, od których nie ma wybawienia • złem jest też życie oderwane od rzeczywistości, zbyt łatwe i przyjemne, pozbawione cierpienia, bez miłości do innych ludzi (Zosia żyła marzeniami, nie chciała założyć rodziny, nikogo nie kochała; Józio i Rózia żyli za krótko, by poznać ból i smutek, nie mieli też żadnych obowiązków)

obchodzonej dotąd między pospólstwem w wielu powiatach Litwy, Prus i Kurlandii, na pamiątkę dziadów, czyli w ogólności zmarłych przodków. Uroczystość ta początkiem swoim zasięga czasów pogańskich... Jeszcze w pierwszych dziesięcioleciach XIX wieku (czyli w czasach współczesnych Mickiewiczowi) święto Dziadów nadal obchodzono w wielu powiatach Litwy, nocą, w ustronnych kaplicach, z dala od ludzkich oczu. Ponieważ obrzęd ten, jak pisał sam Mickiewicz w *Przedmowie*, sięga swymi korzeniami czasów pogańskich, określano go również mianem „uczty kozła”. Nazwa ta pochodzi stąd, że całemu misterium przewodniczył tak zwany kozłarz (albo „huslar”, a jeszcze inaczej „guślarz” lub „gęślarz”), który był kimś w rodzaju odprawiającego całą ceremonię kapłana i poety w jednej osobie. Przywoływano dusze zmarłych, by ugościć ich, posilić i pozyskać ich przychyłność. Zdarzało się, że na Dziady przybywały dusze nieproszone – upiory (samobójcy, zbrodniarze).

Pewniak na teście

Pewniak na teście

WYJAŚNIENIE MOTTA

Motto zaczerpnięte z *Hamleta* Szekspira: *Są dziwy na niebie i ziemi, o których ani śniło się waszym filozofom* zapowiada, że w utworze zostaną przedstawione wydarzenia niezwykle, niemożliwe do wyjaśnienia w sposób naukowy. Zjawiska te niejednokrotnie wymykają się ludzkiemu pojęciu, ich zrozumienie jest możliwe tylko przez wiarę, nie przez badania. Motto sugeruje, że istnieje świat tajemny, pełen zjawisk i wydarzeń niemożliwych do pojęcia, świat, który wymyka się nauce, a jednak istnieje. Motto wprowadza czytelnika *Dziadów* w świat duchów, niesamowitości i niewyjaśnionych zjawisk.

Pewniak na teście

Pewniak na teście

CZAS I MIEJSCE AKCJI

Akcja II części *Dziadów* rozgrywa się w Dzień Zaduszny, czyli 2 listopada, nocą, w cmentarnej kaplicy gdzieś na terenie Litwy (podobne obrzędy obchodzono również na Białorusi oraz na wschodnich kresach Polski). Dokładny czas akcji nie jest określony, nie wiadomo, który to rok, ale ze wstępu (oraz z pozostałych części *Dziadów*) można wnioskować, że chodzi raczej o czasy współczesne autorowi niż o zamierzoną przeszłość.

Pewniak na teście

Miejscem akcji II części *Dziadów* jest cmentarna kaplica, a zebrani wieśniacy gromadzą się wokół trumny. Warto zauważyć, że miejsce akcji stanowi obszar zamknięty, wyraźnie oddzielony od świata. Jest to swoisty obszar *sacrum*, do którego nie mają wstępu złe moce. Tylko raz w II części za oknami kaplicy pojawia się widmo Złego Pana. Ten duch należy do kategorii najbardziej zatwardziałych grzeszników, nie może więc wejść do miejsca świętego.

SPIS TREŚCI

Pewniak
na teście ← to będzie na teście

Dziady

<i>Upiór</i>	5
<i>Dziady</i> część II	10

Krótkie opracowanie

Krótko o utworze	29
Krótkie streszczenie	30
Motywy	30

Pełne opracowanie

Biografia Adama Mickiewicza	32
Geneza	34
Wyjaśnienie tytułu utworu	34
Wyjaśnienie motto	35
Czas i miejsce akcji	35
<i>Upiór</i> jako wstęp do <i>Dziadów</i>	36
Bohaterowie utworu	36
Plan wydarzeń	37
Streszczenie szczegółowe	37
Charakterystyka bohaterów	40
Problematyka utworu	41
<i>Dziady</i> – nawiązania do religii chrześcijańskiej i pogańskich wierzeń. . .	41
Ludowa moralność	42
Gatunek utworu	43
Wymowa ideowo-artystyczna	43
<i>Dziady</i> jako dramat romantyczny	44
Budowa i kompozycja	46
Indeks komentarzy do tekstu	47

Dostępne także wydania w twardych oprawach!

pewniak
na teście

**Inni wydawcy zgadzają, czego trzeba się nauczyć –
my wiemy, o co zapytają nauczyciele!**

opracowania
polecane przez
nauczycieli

wiadomości
potrzebne na lekcjach
i sprawdzianach

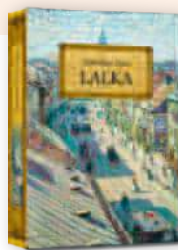
szeroki wybór lektur
dla szkoły podstawowej
i liceum

WESELE
Stanisław
Wyspiański

PRZEDWIOŚNIE
Stefan Żeromski

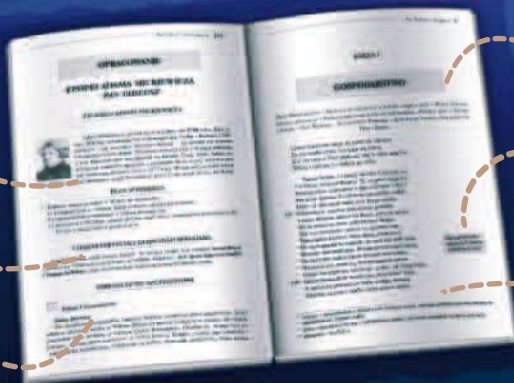

LALKA
Bolesław Prus

ANTYGONA
Sofokles

Szukaj w najlepszych księgarniach w całej Polsce i na www.greg.pl!

opracowanie

streszczenie

charakterystyka

ważny cytat

problematyka

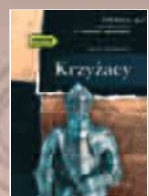
pewniak

ucz się tego, o co zapytaj!

Pewniak
na teście

lektury Grega. Zaufaj sprawdzonej marce!

Najnowsze wydania zawierają **odpowiedzi na pytania z podręczników i testów.**

Pełnej oferty szukaj w najlepszych księgarniach.

ISBN 978-83-7517-889-0

9 788375 178890 >

GREG
WYDAWNICTWO

Wydawnictwo GREG
ul. Klasztorna 2B ■ 31-979 Kraków
www.greg.pl